

wierd te groot. En niet lang duurde het, of in stad en dorp vormden zich in die eene kerk weer afzonderlijke kringen van broeders en zusters in den Heiland, die elkaar kenden en met elkaar omgingen, en met elkander genoten van de gemeenschap des Geestes in hun Heere.

Zoo kromp de „gemeenschap der heiligen“ al meer in. Ze scheide zich van het leven der kerk. En toen die kerk al meer verbarsterde en ontaardde, werd het voor veler besef, als of die kerk iets heel anders dan de gemeenschap der heiligen was, en alsof die gemeenschap der heiligen geheel buiten de kerk moest worden gezocht.

En dat mocht niet. En daarom heeft de Heere Christus, die ons beter kende dan wij onszelf, en die al onzen strijd en onze moeite voorzag, en wist hoe onder ons, werden we aan onszelf overgelaten, alle „gemeenschap der heiligen“ zou te loor gaan, zijn twee heilige Sacramenten ingesteld, om die „gemeenschap der heiligen“ te voeden, in stand te houden, en een steunsel te geven in haar zwakheid.

Te Jeruzalem ontstaat de „gemeenschap der heiligen“ doordat ze allen met één Doop goddoopt worden; en nadat ze met dien één Doop goddoopt zijn, onderhouden ze die gemeenschap door elken dag „het brood te breken.“

Ze konden er niet van af laten, ze overdroegen het zelfs. Eerst onder dat „breken van het brood“ was het hun goed.

Als tolken van hun Heere en zijn gezanten riepen daarom de heilige apostelen het aan de kerken toe: „Eén Heere is het, één geloof, één doop.“ En straks: „Eén brood is het, zoo zijn wij velen in één lichaam, gelijk wij één brood deelachtig zijn.“

Zoo staat het dan vast, dat door Gods ordinantie de gemeenschap der heiligen thans in de heilige Sacramenten haar ijkste openbaring en haar heiligste steunsel vindt.

Denk u den heiligen Doop weg, en ze zou geheel verdwijnen. Verwaarloos het heilig Avondmaal, en ze slijt uit voor uw bewustzijn. Versta dit wel.

Bedoeld is niet, dat er zonder Doop en Avondmaal niet een zeer innige vriendschap, en zielegemeenschap zelfs, tusschen een tien- of twaalf van Gods lieve kinderen kan bestaan. Dat ziet men wel anders aan de Kwakers, die het Sacrament verachten, en toch op kringen van zeer trouwe en zeer geestelijke vriendschap kunnen wijzen. En ook in ons land vindt ge in menige stad en op menig dorp gezelschappen van geestelijk innig verbonden kinderen Gods, die leven zonder Avondmaal, en soms ook voor den heiligen Doop geen gevoel hebben.

Doch dat is niet de gemeenschap der heiligen. Dat is de gemeenschap van eenige heiligen, maar niet van de heiligen.

Als er een gezin is, stel van twaalf broeders en zusters, en vier van deze twaalf oefenen broederlijke gemeenschap met elkander, maar voelen niets voor de overige acht, dan zal toch niemand zeggen, dat deze broeders en zusters naar den eisch der broederlijke liefde met elkander verkeeren.

Zoo oefent men gemeenschap niet met het Lichaam van Christus, maar met een zeer klein deeltje van dat Lichaam.

Zoo kiest ge zelf wien ge lief zal hebben, waar God wil dat ge hem zult laten kiezen, en al wie hij nitverkoren heeft, in uw liefde zult opnemen.

Neen, deze „gemeenschap der heiligen“, dat is niet zekere betrekking gevoelen op enkele kinderen Gods, die bij ons aan huis komen, of met wie we een gezelschap hebben, of die wij voor bekeerde menschen houden; maar betrekking, zielebetrekking hebben op het Lichaam van Christus, op al zijn leden, op het de schare der volmaakt rechtvaardigen, op alle nitverkoren Gods.

En deze gemeenschap nu, dat spreekt van zelf, die kunt ge niet door omgang of kennis-making of geestelijke samenwerking voeden, want ge kunt geen omgang hebben met al Gods kinderen, die nu reeds in den hemel, of ver van u weg in Amerika of Azië of Afrika zijn.

En daarom eischt juist deze gemeenschap een ander steunsel.

Een steunsel niet door menschen uitgedacht, maar door God zelf ons geboden.

En dat steunsel nu voor de „gemeenschap der heiligen“, d. i. met het Lichaam van Christus, biedt u uw Heiland in zijn heilige Sacramenten, in zijn Doop en in zijn Disch.

KUYPER.

Amsterdam, 19 Sept. 1890.

Verleden Dinsdag werden de lessen aan de Vrije Universiteit hervat, en ook ditmaal had de Rector daartoe de studenten der onderscheidene faculteiten en studieraden saamgeroepen in een bijeenkomst, bestemd om met een woord van ernst, en toch van meer algemeene strekking, de lessen in te leiden.

Deze inleiding geschiedt dan niet door den rector, maar door den pro-rector, d. w. z. door den rector van den vorigen cursus. Dit is zoo bepaald omdat de rector op 20 October zijn oratie houdt, en het hem minder aangenaam is, een maand te voren reeds te veel te zeggen van wat hij op het hart heeft.

In zulk een samenkomst komen dan de H.H. directeuren, curatoren en professoren, kortom de gehele *scola*, met de studenten saam, en onder de studenten zijn ook reeds de nieuw aangekomen. Er wordt dan door allen saam gedankt en gebeden, vaak ook een lied ter ere van onzen God gezongen, en de pro-rector zet den toon in, waarin de studien in den nieuwen cursus moeten geleid worden.

Ditmaal trad als zoodanig Prof. Dr. Rutgers op, die tot thema had gekozen: *De wetenschap, het geloof en het leven, in hun onderling verband.*

Door dit goede woord gestrekt en beziel, kwam men na allop saam, om elkaar na een scheiding van drie maanden weer de oude broederhand van trouw te reiken of nieuwe relaties aan te knoopen. Van de nieuw aangekomen hebben zich nu reeds een twaalfstal aangemeld.

De cursus begint dan ook thans weer met een goede tachtig studenten; terwijl het getal der professoren met twee staat vermeerderd te worden. Reeds aanstaanden Vrijdag toch hoort Dr. W. Geesink zijn hoogleeraarsambt in de godgeleerdheid met het houden eener inaugurele oratie in de

Schotsche kerk te aanvaarden, en ook Jhr. Mr. W. H. de Savornin Lohman, die in de juridische faculteit benoemd is, staat op de komst.

Nog zij meegedeeld, dat er ook dit jaar in het Hospitium eenige verandering is aangebracht.

De juridische faculteit heeft thans in de gewezen senaatszaal een eigen collegelokaal gekregen, terwijl in die zaal tevens op zijn gesteld de boekwerken, die den boekenschat bergen, door Dr. Van den Bergh aan de Vrije Universiteit gelegateerd.

Senaatszaal werd thans de vroegere conversatiezaal der studenten. Het ging niet langer, hun in het enge hospitium herberg te verliezen, en zij zullen dus elders een goed heenkomen zoeken.

En eindelijk is de gemeenschap tusschen het voorhuis en achterhuis van het hospitium, die vroeger over het balkon der conversatiezaal liep, thans recht door het onderhuis getrokken, en zijn daardoor de kamers der directrice eenigzins gewijzigd, stellig niet verbeterd, in formatie.

Zoo begint dan ook deze cursus weer onder goede auspiciën. Zij ernu maar klimmende ernst in de studien; zende de Heere onze God den Geest der genade en der geboden onder hoogleraren en studenten uit; en verwezenlijke zich aan onze Vrije Universiteit almeer het echte Calvinisme, dat even volstandig den zondigen wereldzin als het onschrittelijk Spiritualisme mijdt.

Van de Vrije Universiteit tot onze Gymnasia op Gereformeerden grondslag is slechts één schrede.

Er zijn er thans twee: het gymnasium van Zetten, dat nog steeds het eerste-boortrecht bezit, en het gymnasium te Amsterdam, dat pas onlangs gesticht werd. Ook op het hoog belang van deze beide gymnasia voor de toekomst van ons vaderland kan niet ernstig genoeg gewezen worden.

Waarin toch lag de zwakheid van de positie, die dusver onze Christelijke mannen bij hun strijd in Staat en Kerk en Maatschappij innamen? Wantia ligt nu de *draw-back* voor onze Kamerleden en ambtenaren van Christelijke profesie? Waarina schuilt nog altoos de zwakke zijde ook van ons Christelijk onderwijs?

Is het niet hierin, dat al wie van Liberalistische zijde tegen ons overstaat, niet alleen den tijdgeest mee heeft, maar ook van jongs af in één lijn gevormd is.

Al wat hun mannen leerden en studeerden was uit één grondbeginsel en uit één eelde levensgedachte. Voor het Liberalisme werden ze gevormd op de neutrale school, gevormd op het geheel heidensch gymnasium, gevormd aan onze universiteiten zonder God of zijn Woord. Later in de Kamer, in het Ambt of in de Pers optredende, waren ze dus van zessen klaar. Ze waren ingeleefd in hun theorieën. Gewend aan hun termen en zegswijzen. Ze hadden hun handboeken en gewijzers. Hun wapenrusting was volledig en overbodigen ballast schepten ze niet.

Onze mannen daarentegen waren gevormd om eerst op het gymnasium en op de publieke universiteit allerlei boeken te koop, allerlei lessen te leer, allerlei studie zich eigen te maken, die goed was voor een aankomend Liberalist, maar waar zij niets aan hadden.

Eenmaal van de academie komend, stonden ze dus gelijk met een cavalierist, die geheel gevormd, als moest hij levenslang bij de cavalerie dienen, plotseling geroepen werd om dienst te doen op een schip van oorlog.

Wat ze wisten hielp ze niet, en wat ze weten moesten, kenden ze niet. Dat moest dus alles, terwijl men in de drukke praktijk van het leven zat, ingehaald. Dat inhale ging altoos gebrekkig. En vandaar het alleszins natuurlijke verschijnsel, dat thans onze meeste Antirevolutionaire geleerden, staatsleden en ambtenaren, elken dag op nieuw gevoelen, hoe de onderbouw van het huis huns denks niet deugt, en heel anders had moeten zijn.

En daaraan nu juist zal een einde komen, zoodra men ook onzerzijds in Staat, Kerk en Maatschappij een geslacht van mannen kan doen optreden, die éa op de lagere school, éa op het gymnasium, éa op de universiteit niet leerden wat ze later weer hadden af te leer, maar een vorming ontvingen, gelijk die bij hun toekomst paste.

Voor de Roomschen geldt hetzelfde, en ook zij zullen eerst de mannen krijgen die ze nu nog missen, zoo ze het goede voorbeeld van hun geestverwanten in België, Duitschland en Zwitserland volgen, en een geslacht aankweeken, dat door alle stadiën van de opvoeding heen uit één geest kan leven.

Dat onze voornamere lieden dit nog zoo weinig inzien, is een onvergeeflijke fout, en een Kabinet dat zich duurzaam aanstelt, als ware met de lagere school de Christelijke conscientie bevredigd en de toekomst van ons Christenvolk verzekerd, zou toonen niet berekend voor zijn taak te zijn.

Zal er na de verdwijning van het matte Conservatisme en versteende Liberalisme, eenmaal in ons goede vaderland een krachtige keurbende van wetenschappelijk gevormde mannen tegen het Radicalisme en Socialisme over staan, dan moet het Gymnasium en Universitair onderwijs in nog hoogere mate een voorwerp van onze beattiging worden, dan het dusver alleen de Lagere school was.

Overgankelijk eere blijft het daarom voor wijzen onzen Helding en voor Da. Van Lingen, dat zij het eerst deze behoefte gevoeld hebben, en de hand aan den ploeg sloegen om in deze behoefte te voorzien.

En dat te meer, daar zij, zoolang er geen Vrije Universiteit was, niet konden erlangen, wat ze noodig hadden, t. w. docenten

die zelfden gevormd waren in den geest, waarin dit moest.

Dat Zetten zich daarom behelpen moest, en ten deele nog moet, met mannen, die niet om des beginsels wille dit gymnasium dienen, sprekt van zelf, maar mag nooit aan Dr. Van Lingen geweten. Hij moest roelen met de rimen die hij had. En dat ook het Amsterdamsch gymnasium nog geen stel docenten gereed vond, die geheel en van meet af uit één beginnel gevormd werden, mag door niemand als smet worden aangewreven. Wie voor het eerst een bosch aanlegt, moet altoos beginnen met stekken te zetten van vreemde teel.

Eerst over eenigen tijd kan dit beter worden, als er van de Vrije Universiteit genoegzaam docenten in de letteren zullen komen, en dan spreekt het van zelf dat ook Zetten noch Amsterdam, meer mannen van andere herkomst neemt.

Toch is en blijft de concurrentie van deze gymnasia met de stedelijke gymnasia op den tegenwoordigen voet onhoudbaar.

De stedelijke gymnasia ontvangen duizenden bij duizenden uit de Stadskas en bovendien nog groote subsidien van het Rijk. Zelfs het stedelijke gymnasium van Amsterdam. De schoolgelden dekken de uitgaven volstrekt niet.

Het moet er dus heen, dat of deze publieke gymnasia voor hun leerlingen het schoolgeld zoo hoog stellen (mits proportioneel) dat zij hun eigen kosten goedmaken; of wel aan de bijzondere Roomsche en Gereformeerde gymnasia moet gelijke subsidie verleend, als aan de stedelijke.

Iets wat te meer klemt, omdat de leerlingen van onze gymnasia veel meer dan op de stedelijke gymnasia herkomstig zijn van het platteland en uit de kleine burgerij.

Wil ons Christenvolk, dat meest onder de „kleine luyden“ van Prins Willem schuilt, over eenige jaren een staf van dapselijk gevormde tolken en pleitbezorgers hebben, dan moet er dus geld saamgebracht, niet enkel om onze gymnasia in stand te houden, maar ook om voor de knappe jongelui uit deze standen, de schoolgelden te vergoeden.

In dubbel zin stultend onbillijk zou het dus zijn, zoo men voortdurend onze kleine burgerij in de belasting mee liet betalen voor de Gymnasia der hoogere standen, en aan haar gymnasia allen steun onthield.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken weet dit ook wel.

Maar natuurlijk, om zulk een recht te veroveren, moet er eerst geworsteld worden, en die worsteling moest aanvaard éa door een generaal lands-gymnasium als te Zetten, éa door een gymnasium in een paar groote steden.

Naljer tusschen twee of meer zulke gymnasia mag er dan ook niet bestaan. Dat ware zonde tegen onze nationale toekomst.

En dat hoeft ook niet.

Immers te Zetten kwamen ook nu weer zestien nieuwe ingenen. En dat Amsterdams gymnasium toch desniettemin reden van bestaan heeft, blijkt genoegzaam uit het feit, dat er éa een vorig jaar éa nu 24 leerlingen werden ingeschreven.

Zoo gaan we dus een schoone, een uitnemende toekomst tegemoet, en ons volk is grootelijks dank verschuldigd aan die enkele mannen van patristische afkomst, die onder zulke stichtingen moedig den schouder zetten, en er niet alleen hun naam en hun geld voor over hebben, maar ook bereid zijn, er den smaad voor te dragen.

Wat bedoelt *Gereformerd* schoolonderwijs, op lagere, middelbare en hogere trapt?

Duidt dit aan, dat men deze scholen alleen bruikbaar maakt voor de leden eener Gereformeerde kerk?

Geenzins.

Gereformerd in verband met *onderwijs* beteekent allereerst en hoofdzakelijk, dat het onderwijs gegeven worde in zulk een zin als door de Gereformeerde beginselen gebiedt wordt. Dit wil zeggen, dat de *pedagogische* beginselen, waarvan men uitgaat, en de *methode* van onderwijs en opvoeding, die men volgt, in overeenstemming moeten zijn met hetgeen de Gereformeerde beginselen ons te verstaan geven omtrent het wezen en de natuur van den mensch, de betekenis van den heiligen Doop, de waardij van ons denken en ons oordeel, en de verhouding die de Gods ordinantie is ingezet voor de onderscheidene terreinen van het natuurlijk leven in rapport tot de genadeopenbaring.

Een school, die pedagogisch van beginselen uitgaat, en bij het onderwijs een methode volgt, met deze Gereformeerde voorstelling in strijd, is *niet* Gereformerd, óf al liet men er de Drie formulieren van eenigheid van buiten leeren. En omgekeerd een school is *niet* Gereformerd, óf al komen de Formulieren van eenigheid er nooit te voorschijn, zoo *pedagogisch* en *methode* er met deze grondonderstellingen in overeenstemming zijn.

Van Roomsch-Katholieke zijde beklagt men zich gedurig, dat de *Herant* zeker fanatisme tegen onze Roomsch-Katholieke landgenooten aankweekt; en het schijnt wel, dat men ons nu wel niet openlijk, maar toch bedektelijk den eisch stelt, om uit onze kolommen weg te laten, al wat voor onze Roomsch-Katholieke medeburgers aanstootelijk is.

Tot dusver zwegen we over dit punt; thans echter wordt het tijd, ons hierover duidelijk uit te spreken.

Hetgeen voor de Roomsch-Katholieken in ons blad onaangenaam kan zijn, bepaalt

zich tot drie onderwerpen: 1°, onze dogmatische bestrijding van wat ons in Romes belijdenis en kerkrecht dwaling is; 2°, ons releveren uit de historie van het getuigenis door onze martelaren tegen de toenmalige tyrannie over de conscientie; en 3°, onze mededeeling van wat in het buitenland in Roomsche landen geschiedt, om er de kennis van de Heilige Schrift te bevorderen, en de houding door de Roomsche prelaten en overheidspersonen hier tegenover aangenomen.

Vloet nu soms in den toon, waarin een en ander gegeven werd, iets dat ongeoorloofde bitterheid zou verraden, zoo nemen we zulks gaarne terug. Want wel konden we er op wijzen, hoe de toon waarin Roomsche publicisten zich over onze belijdenis en historie en missie uitlaten onvergelyklijk veel laatzindender en bitterder is, zoodat men zich zelfs niet ontzag om onser publicisten een *Judas* te noemen; maar we geven toe, dat niet de verkeerde usantie der Roomsche pers, doch alleen de regel van Gods Woord hier toetssteen mag zijn.

Toch willen we wel zeggen, dat we ons ten deere tegenover Rome niet van zeer groote overtreding bewust zijn. Iets wat te sterker mag uitgesproken, omdat de *Antipapisten* ons gedurig van lauwheid en lafheid tegenover Rome beschuldigen, en de *Banier* ons voor een *Puseyist*, alias krypto-Roomsche held.

Nu deert dit laatste ons niet, omdat wij onzerzijds in de felheid van het Antipapisme nooit een bewijs van *kracht*, wel van *zwakheid* zagen. Wie zich van zijn goed recht klaar bewust is, scheldt en raast niets. Wie daarentegen niet recht weet hoe hij zich verdedigen moet, krabt en bijt. De *Fakkelt*-litteratuur hebben we daarom steeds verzuimd; in de *April*-beweging van 1853 nooit anders dan een uitbreking van ongenotivende, machteloze woede gezien, die door politieke stokebranden werd aangehit; en de grove schoten met schroot van glasseerven en verroeste spijkers, die Dr. Bronsveld c. s. keer op keer naar het Vaticaan afvuren, maken op ons den indruk van het schot uit een ouden reponder tegen een duchtig gepantserd fort.

Veeler was het dan ook steeds ons streven, om tot op zekere hoogte de beteekenissen te waardeeren, die in den strijd tegen den algemeenen afval en de onderstbovenkeering der sociale en politieke elementen door het materialisme en het ongeloof aan de Roomsch-Katholieke kerk niet kan worden betwist.

Onze toon kon daarom een kalme zijn, en we kunnen ons dan ook moeilijk inbeelden, dat ooit de bedoeling om door een bitter woord te wonden, in onze volzinnen insloep.

Ons schrijven over de *Martelaren* maakt hierop geen uitzondering. Dat zijn stemmen niet uit het heden, maar uit het verleden; en we zouden onhistorisch te werk gaan, zoo we deze historische figuren staken in een kleed van onzen tijd. Hun moet hun eigen taal gelaten, en ze moeten voorgesteld in het historisch kader, waarin ze hebben geleefd. Dit geschiedt van Romes kant in hun *Martyriologies* evenzeer, en dit kan en mag niet anders.

Zoo was toen de historie. Zoo waren toen de verhoudingen. In Romes kerk had zich destijds de macht die aan de waarheid vijandig is, geconcentreerd. Had schrijver deze destijds geleefd, de Roomsche Hierarchy zou hem terstond bij den wereldlijken rechter hebben aangeklaagd, en niet gerust eer hij op het schavot of den brandstapel ware gebracht. Die wetenschap zou dus ook hem te dien dage Romes kerk heel anders hebben doen beoordeelen, dan hij dit thans doet. Maar juist daarom mag bij het ten toneele voeren van de martelaren uit de 16de eeuw, dan ook niet het Rome van thans voor het Rome van toen in de plaats geschoven. Slechts door het *Semper idem* op zichzelf toe te passen, kan men zich dit van Roomsche zijde aantrekken.

In onze dogmatische bestrijding hebben we opzettelijk een einde gemaakt aan de afkeuingswaardige gewoonte, die langen tijd tusschen Roomsche en Protestantische polemisten in zwang was, om hetgeen men wederzijds beled, op *onjuiste* wijze voor te stellen. Onze oude polemisten waren nauwkeuriger en meer waarheidlievend. Thans putten de meesten hun kennis van wat de tegenpartij belijdt en wil, meest uit een oppervlakkig en partijdig handboek; niet uit de bronnen zelve. De Antipapist had bijna nooit een Thomas van Aquino of Bellarmine in zijn handen gehad, en schreef er, op goed geluk af, maar op toe.

Hieraan nu weigerden we mee te doen. We hebben ons daarom gewend, in de authentieke actestukken en bij de beste Roomsche schrijvers hun eigen voorstelling na te gaan, en we vertrouwen dat de Roomsche polemisten ons den lof niet onthouden zullen, dat we éa van de Roomsche leer éa van het Roomsche kerkrecht in den regel een niet te onjuiste voorstelling geven. Niet dat we wanen, hen geheel te voldoen. En dit kan ook niet, wij er altoos aan ieders voorstelling een subjectieve zijde is. Allicht neigen we om onze eigen belijdenis op het schoonst voor te stellen, en in de belijdenis van onzen tegenstander meer nadruk te leggen op hetgeen we bestrijden. Dit is zoo bij ons. En dit zal zoo blijven. Volstrekt *vooroordeel* voorstelling is onder menschen ondenkbaar.

En wat ten slotte onze *buitenlandse* beschouwingen aangaat, daarbij vergete men niet, dat een blad als het onze geen eigen correspondenten in Spanje, Portugal, Brazilië enz. heeft, en daarom veelal put uit de Engelsche litteratuur. Dat nu deze pers in haar beschouwingen van hetgeen in deze geheel Roomsche landen gedaan wordt, om er de kennis der Heilige Schrift te verbe-

den, altoos in het recht spoor zou loopen, beweren we in het minst niet. Meer dan eens zelfs wezen we er op, hoe deze dusgenaamde „Evangelisatie-arbeid“ o. i. v. voor een goed deel een *fictie* leven leidt, en hoe de goede Engelsen niet zelden door hun missie misleid worden. Wat we hier van persoonlijk in Rome zagen, deelden we te zijner tijd mee. Steeds werd dan ook bij de aanstelling van een redacteur voor het buitenland, de bepaling gemaakt, dat ons blad niet op den stroom dezer *No paper*-missie zou afdriften, om niet uit het Gereformeerde beginsel in het Methodistische over te glijden. Dat desniettemin een enkel maal bij de overneming van een mededeeling uit zulk een Engelsch blad woorden gekozen werden, die niet in het Gereformeerde kader thuis behooren, moge niet ontkend kunnen, maar toch geeft dit nimmer het recht aan de Roomsche pers, om ons blad voor te stellen, als in vinnig, bitter en lasterlijk antipapisme vervallen.

We meenden dit eens te moeten uitspreken, omdat deze aanklacht het *degelijk* karakter, dat we steeds aan ons blad zoeken te geven, te na komt.

De inhoud van ons blad is in den regel vrucht van zeer ernstige studie, soms van omvangrijk onderzoek. Iets wat wordt opgemerkt, niet om daarmee zelf een pluim op onzen hoed te steken, maar omdat het onze wijs overtuiging is, dat alleen op die wijs weer orde in den chaos komt en ook het Calvinisme zijn eere kan herwinnen.

Wat onze intentie en de vorm van ons schrijven betreft, protesteren we dan ook luide tegen de geheel overvloedige klacht, die men in de Roomsche pers tegen ons aanhief.

Zegt men daarentegen, dat de *Herant* tegenover de Roomsche leer en het Roomsche kerkrecht staat; beide rusteloos aanvalt; geregeld bestrijdt; en bij dezen strijd niet weet van kwartier geven; dan denken we er niet aan dit te weer spreken.

Veeler erkennen we dan volmondig, dat we dit onzen plicht en onze roeping achten, en hiervan nooit zullen af laten, zoolang de vrijheid van drukpers in Nederland niet wordt gekortwiek.

Het gebeurde te Nieuwerkerk is in zoverre voor onze kerkeraden leerrijk, als het geschikt is, om het rechte besef te verlevendigen van de verhouding, waarin een Gereformeerde kerkeraad tot zijn leeraren staat.

Die verhouding toch is niet die van een accoord tusschen dezen kerkeraad en zijn leeraar, als ginh hun wederzijdsche betrekking *derden* niet aan; maar wordt beheerscht door het kerkerverband, waarin zij beiden met andere kerken staan.

Dit is niet het geval met de ouderlingen en diakenen, omdat deze ambten een uitsluitend *plaatselijk* karakter hebben. Een ouderling van Amsterdam is, als hij in Baiksloot komt, geen ouderling maar een particulier geloovige. En een diaken van Rotterdam zou zelfs in Charlois niet mogen collecteren.

Een dienaar des Woords daarentegen, die te Nieuwerkerk beroepen en in den dienst gesteld is, mag met consent van beider kerkeraden, ook te Amsterdam en te Rotterdam het Woord en de Sacramenten bedienen.

Uit dien hoofde nu is de regeling van de positie der Dienaren nooit door eenige Gereformeerde kerkeraden aan den kerkeraad alleen overgelaten.

Een dienaar des Woords kan noch scheiden noch komen dan met approbatie van andere kerken, in classis verenigd.

Een dienaar des Woords mag een kerk, die hij dient, niet verlaten, en de kerkeraad mag hem niet verlaten, zonder het *advies en oordeel* der classis.

En wordt een dienaar des Woords onbekwaam of krank, dan is zijn kerkeraad verplicht, hem óf tot aan zijn dood toe, óf totdat hij van de kerk scheidt, te onderhouden.

Dit alles geldt niet van de Br. ouderlingen en Diakenen, maar wel van de Dienaren des Woords. Niets waren deze iets meer, iets hooger, of iets beter dan ouderlingen en diakenen, maar alleen omdat hun Dienst niet uitsluitend *plaatselijk* is, maar een algemeen karakter voor de gezamenlijke kerken bezit. Waar dus ook tegenover staat, dat iemand ouderling of diaken wordt, zonder dat de classis hem examineert en approveert, maar dat niemand zonder zulk een examen en zulk een approbatie van de classis, in den Dienst des Woords kan komen.

Rechten staan hier dus tegenover *plichten*. Er is geen wilkeur noch voorrang in het spel. Al het verschil is gelegen in het heel ander belang dat de gezamenlijke kerken hebben bij de zuiverheid van den Dienst des Woords en der Sacramenten.

Daarop en daarop alleen komt het aan. Reden waarom een predikant van Amersfoort dan ook te Rotterdam wel het Woord en de Sacramenten mag bedienen, maar b.v. niet den kerkeraad zou mogen presideeren.

Uit dien hoofde nu is het noodzakelijk en verplichtend, dat elke kerkeraad voor alle dingen die de positie van den dienaar des Woords raken, het advies en het oordeel der classis inwinne.

KUYPER.

Uit de Pers.

Met het oog op den afval van het geloof, die in de Vrije Schotsche kerk openbaar werd, schreef de *N. Prov. Gron.*

De Vrije S land aangee leeraar aan b bekenden voo geestverwant toe predikant

Door dese schiedten teru son Smith, on aenschc Bijbel

Dere nieuw geest, word vord, als e heden bij e toestand in onbewijsbaa

Maar als d kelijk tussche en andere Ki dig door alle dan achten v leeraarsbenoe

Dat er kett is nooit ege Het *van* o. i. v. een distaal a dulten, maar s zijn wel alle mogelijk ma

Geen Kerk ren allen tijde lische Kerk, d rendom, nott Maar daore van ketterij, maar de vraag ketterij, zoodt Het geend ziektestof e

Zoo ook lundhaaf d ontrag de la de dwaling grondgebied dreven.

Aan deren van Dr. Da Schotsche K meederheid kussen te h als zoodnig Dit zal e ming onstaat Handhaaf, aar en herro aansien van nien recht i toestand de

Zoo niet, Melville Ch loofstriket is gescheurd. Ketterij is wijs dat em sten waara staan of val

Dit is ve Slechts gevat. Indien d giale kerke onder *Gere* en indien i nadruk ha minder op Methodiam afmetingen

Dr. Beg persoonlijk het niet van dit mi steeds ver verd aller

Wie in dit profete De Celt bracht. H de kerk. zijn conse niets uitvo aanrandt,

Had m ken geer Woords nu zouden h de Theol stuurregel Zoo er kerk weg.

In de J De Cock geest.

Dat vere lande, van nog is, kar de doleere overvloed Elke twielf is niet alle ders als ge I heb e gedachte u

Uitnem Hadden toen ons zouden n band ges al is sel persoonlijk met bro zijn opre hun doe maar mi soonlijk aan te critiek is vrijheid blijkelijk atraks on allures v houding na bove toepassin die gebe op grond Voorts

De He kijke" t waardoer worpen, v lilt, vord moge v kunnen b Tot in dat de z rual is t haat te b haat te a En dan afscheidt van een a De Ch kerk en de d.

De fout kerk te st En die b door vera den) heet scheiden scheiden gemeente, dam b. v. werd de 175000 l